Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)
(2022), 15(58), 1718-1752
Özgünlük kontrolü intihal.net Authenticity process
DOI No: http://dx.doi.org/10.29228/Joh.55616
Makale türü: Araştırma makalesi **Article type:** Research article
Geliş tarihi 24.12.2021 Submitted date
Kabul tarihi 14.04.2022 Accepted date
Elektronik yayın tarihi 30.06.2022 Online publishing date
Atıf Bilgisi / Reference Information
Sevigen, E., Acun, İ. & Üztemur, S. (2022). Müze Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilerin Somut Kültürel Miras ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum ve Görüşlerine Etkisi: Bir Karma Yöntem Araştırması. *Journal of History School,* 58, 1718-1752.

MÜZE EĞİTİMİ UYGULAMALARININ ÖĞRENCİLERİN SOMUT KÜLTÜREL MİRAS VE SOSYAL BİLGİLER DERSİNE YÖNELİK TUTUM VE GÖRÜŞLERİNE ETKİSİ: BİR KARMA YÖNTEM ARAŞTIRMASI[1]

Emre SEVİGEN[2], İsmail ACUN[3]& Servet ÜZTEMUR[4]

Öz

Sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin somut kültürel mirasa ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve görüşlerine etkisini ortaya koyma amacında olan bu çalışma, karma araştırma yöntemlerinden gömülü (iç içe karma) desene göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde yer alan özel bir ortaokulda öğrenimine devam eden beşinci sınıf öğrencileri (20+20) oluşturmaktadır. Gaziantep Arkeoloji Müzesi ve Zeugma Mozaik Müzesine ilişkin gezi öncesi okulda, müzede ve müze gezisi sonrası okulda olacak şekilde toplamda 26 ayrı etkinlik geliştirilerek deney grubuna yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel bulgularında, deney grubuna uygulanan müze eğitimi etkinliklerinin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını pozitif yönde değiştirdiği gösterirken sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarında istatiksel açıdan anlamlı denilebilecek bir değişim

[1] Birinci yazarın, ikinci ve üçüncü yazarın danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Makalenin yazar etki oranı: 1. yazar: %60, 2. yazar: %20, 3. yazar: %20'dir. Bu makalenin etik kurul onayı Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde, 29.01.2020 tarih, 2020-02 sayı ve toplantı numarası ile alınmıştır.

[2] Bilim Uzmanı, Özel Nesibe Aydın Ortaokulu, emresevigen@gmail.com, Orcid: 0000-0003-4655-4570

[3] Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, iacun@ogu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-1248-1836

[4] Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Nizip Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı e-posta: servetuztemur@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1580-9123

gözlenmemiştir. Araştırmanın nitel bulgularında ise öğrencilerin sosyal bilgiler dersini tarih dersiyle özdeştirdiği ve yapılan etkinliklerden bilişsel ve duyuşsal olarak tatmin yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler, etkinlikler uygulanırken yaşadığı zorlukların başında yazı yazmayı; en çok öğrendikleri mekân ise Zeugma Mozaik Müzesi olarak belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları olumlu yönde etkilenirken sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir etki tespit edilmemiştir.
Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Müze Eğitimi, Kültürel Miras Eğitimi, Somut Kültürel Miras.

The Effect of Museum Education Practices on Students' Attitudes and Views towards Concrete Cultural Heritage and Social Studies Course: A Mixed Method Research

Abstract

This study, which aims to reveal the effects of museum education practices in social studies teaching on students' attitudes and views towards the concrete cultural heritage and social studies course, was designed according to the embedded (integrated mixed) design, one of the mixed research methods. The study group of the research consists of fifth grade students (20 + 20) continuing their education in a private secondary school located in Gaziantep province Şehitkamil district. A total of 26 different activities were developed for the Gaziantep Archeology Museum and Zeugma Mosaic Museum, including at the school before the tour, at the museum, and at the school after the museum tour, and practices were carried out for the experimental group. Content analysis technique was used to analyze the data obtained through focus group interviews. While the quantitative findings of the study showed that the museum education activities applied to the experimental group positively changed their attitudes towards the concrete cultural heritage, no statistically significant change was observed in their attitudes towards the social studies course. In the qualitative findings of the study, it was determined that the students identified the social studies lesson with the history lesson and they experienced cognitive and affective satisfaction from the activities. At the beginning of the difficulties experienced by students while applying the activities, writing; They stated that the place where they learned the most was the Zeugma Mosaic Museum. As a result of the research, while the attitudes of the students towards the concrete cultural heritage were positively affected in the social studies lesson, which was taught by applying museum education activities, no significant effect was found on their attitudes towards the social studies lesson.

Keywords: Social Studies, Museum Education, Cultural Heritage Education, Tangible Cultural Heritage.

GİRİŞ

Sosyal bilgiler dersi sahip olduğu içerik gereği bireylerin etkin birer vatandaş olmaları yolunda çalışmalar yapma amacını güder. Bu ders bireylerin ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri ve değerleri sosyal bilimler ile diğer bilimlerden alarak bireylerde geliştirir (Bayram, 2019). Alkış ve Oğuzoğlu (2005) sosyal bilgiler dersinde öğretilen bilgilerin öğrencide tarihi çevre bilinci oluşturmada yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Eğitimin dinamik yapısı gereği bilinç oluşturma ve değer kazandırma gibi eğitim hedeflerinde yeni yöntem ve arayışlar devam etmektedir (Üztemur, Sevigen ve İnel, 2021). Bu gibi durumlarda öğrencinin sınıf ortamında kazanmakta zorlandığı bazı bilgi ve becerilerin kazandırılması hedefiyle okul dışı öğrenme ortamları bir alternatif olarak işe koşulmaktadır. Türk milli eğitiminin temel ilkelerinde okul dışı mekânlarda eğitim şu şekilde vurgulanmıştır: *"Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır."* (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Bu bağlamda günümüz eğitim sisteminde, aktif öğrenme imkânı sunan mekânlar olma özelliği taşıyan müzelerin önemi giderek artmaktadır (Güngör, 2016). Amerikan Sosyal Bilgiler Eğitimi Komitesi, öğretmenlere öğrencilerinin topluma etkin katılım gösterebilecekleri bir alan olmasından ötürü müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasını önermektedir (Çulha-Özbaş, 2015a). Aynı şekilde Millî Eğitim Bakanlığı da (MEB) müze eğitimini önemsemekte ve müzelerin derslere entegre etmeleri hususunda öğretmenleri teşvik etmektedir (MEB, 2008).

Türkiye'deki her bir müze, kültürümüzü yansıtan birer hazine kutusudur. Müzelerde sergilenen eserler öncelikle toprak altından çıkarıldığı ülkenin sonra dünyadaki her bir insana kalmış miras öğeleridir. Müzeler, bireylere gözlem yapma imkânı sunarak kendilerinde yaratıcılık ve hayal gücü gibi becerilerin yanında beğeni duygusunun da gelişmesine katkıda bulunabilecek eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadırlar (Atagök, 1999). Müze nesneleri, öğrencilerin ilgisini çekerek, soyut olan tarih konularını somutlaştırıp, merak duygusu uyandırarak öğrenciyi tarih disiplininin laboratuvarına çekmektedir (Çulha-Özbaş, 2015b). Müze ziyaretleri öğrenme sürecinde derse karşı ilgiyi artırmakta ve merak duygusunu geliştirerek kalıcı öğrenmeye katkı sağlamaktadır (Selanik-Ay ve Kurtdede-Fidan, 2014; Yılmaz ve Şeker, 2011). Ortaokul öğrencilerinin çoğunluğu bilgi, görsellik ve genel kültür açısından müze gezilerini yararlı bulmaktadır (Yılmaz ve Şeker, 2011). Gökkaya ve Yeşilbursa ise (2009) sosyal bilgiler dersini tarihi alanlarda işleyen öğrencilerin akademik başarı ve bilgi kalıcılığının sağlama bakımından, geleneksel öğretim yapılan öğrencilere nazaran daha başarılı olduğunu ifade etmişlerdir. Meydan ve Akkuş'a

göre (2014) ise müze gezileriyle öğretmen adaylarının derse olan ilgileri artmaktadır. Öğretmen adayları, kendilerinin müze eğitimiyle alakalı yeterli bilgi düzeyine sahip olduklarını ve müzelerin kalıcı öğrenme olarak gördüklerini ifade etmişlerdir (Meydan ve Akkuş, 2014). Yine öğretmen adayları, müzelerin bazı kavramların somutlaştırılmasına katkı sağladığına, Türkiye'de müzelerden eğitim alanında gerektiği kadar yararlanılmadığına, müze görevlilerinin ilkokul öğrencilerinin seviyelerine uygun bir şekilde bilgi vermede yeterli olmadığına inandıklarını ifade etmişlerdir (Meydan ve Akkuş, 2014). Öğretmen adayları mesleğe atıldıklarında müze eğitimini derslerine mümkün olduğu oranda kullanmayı planlamaktadır (Meydan ve Akkuş, 2014). Mesleğe atılmış olan öğretmenler ise müze ziyaretleriyle işlenen konuların görsel olarak desteklemesi yönüyle daha kalıcı bir öğrenmenin sağlandığını düşünmektedir (Güleç ve Alkış, 2003). Hem öğrenciler hem de öğretmenler müzelerin görsel açıdan öğrenmeyi desteklemesi sebebiyle yararlı bulmuşlardır. Bu sebepten, müzeler toplumun inşa edilmesi ve kültürün aktarılması noktasında en az okullar kadar etkilidir denilebilir. Bu varsayımdan hareketle müzeler, sosyal bilgiler dersi için birer laboratuvar işlevindedir (Erdoğan, 2007). Ancak bunca eğitim neferinin övgüsüne mazhar olmuş bu kurumlar mesleğe atılmış olan öğretmenlerin bir kısmı tarafından görmezden gelinmekte ve meslekte yeni olan öğretmenler çeşitli gerekçelerle müze eğitimine gereken önemi vermemektedirler (Üztemur, 2017). Öğretmenlerin müze eğitimi uygulamalarını yapamama gerekçelerinin başında maddi olanaksızlıklar gelmektedir (Güleç ve Alkış, 2003). Bu araştırmada ise sayıları her geçen gün artan özel okul öğrencileri çalışma grubu olarak seçilerek maddi olanakları yüksek olan okullara örnek olacağı varsayılmıştır; zira literatürde genellikle devlet okullarında okuyan öğrenciler çalışma grubu olarak seçilmektedir. Müze ziyaretlerin niteliği ne düzeyde olduğu bilinmemektedir. "Bak-gör-geç" şeklinde yapılan bir müze ziyaretinin eğitsel bir faydasından söz etmek mümkün olmayacaktır (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018a).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2019 yılı baz alınarak 2020 yılında yayınladığı kültürel miras istatistiklerine bakıldığında toplam müze sayısı 467 iken eser sayısı 3.671.900'dür (TÜİK, 2020). Verilere bakıldığında müzelerin nicelik olarak bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir. Türkiye'de yaşayan her bir yurttaşın müzelere ulaşabileceği varsayımıyla hareket edildiğinde müzelerin bir eğitim aracı kullanılması isabetli olacaktır. Türkiye'deki her bir müze özelinde eğitim etkinlikleri tasarlanıp öğrencilere uygulandığında hem öğrencilerin müze algılarında pozitif yönlü bir değişim görülecek hem de müzelerden etkili bir şekilde faydalanmış olunacaktır (Üztemur, Dinç ve Acun, 2017). Büken'e (2021) göre etkinlikler öğrencileri güdülemek, daha anlaşılır ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Yalın'a (2010) göre

insanlar okuduklarının yüzde onunu, dinlediklerinin yüzde yirmisini, gördüklerinin yüzde otuzunu, görüp dinlediklerinin yüzde ellisini, anlattıklarının yüzde yetmişini ve hem yapıp hem de anlattıklarının ise yüzde doksanını hatırlamaktadırlar. Bu nedenle yaparak ve yaşayarak öğrenme ortamı olan müzelerin, eğitim ve öğretim sürecinde önemi de artmaktadır. Üztemur, Dinç ve Acun'a göre (2018a) müzeler özelinde geliştirilen müze eğitimi etkinlikleri öğrencilerde birçok yönden olumlu etkiler yaratmaktadır. Müzelerde yapılacak etkinliklerde öğrenciler ders kitaplarında sadece fotoğraflarını gördükleri nesneleri yakından görme imkânı yakalayıp nesneyle bağ kurarak bilhassa tarih, arkeoloji gibi disiplinlere ait bilgi ve becerileri edineceği varsayılmaktadır. Yazıcıoğlu (2010) müzelerde işlenen sosyal bilgiler dersinin müzeye götürülen öğrencilerinin akademik başarı ve bilgi kalıcılığını sağlama bakımından, geleneksel öğretim yapılarak okulda ders işlenen öğrencilere nazaran daha başarılı olmaktadır.

Bu karma yöntem araştırmasının amacı sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitimi uygulamalarının beşinci sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ve görüşlerine etkisini ortaya koymaktır. Çalışmanın genel amacı doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

1. Deney ve kontrol gruplarının ön test somut kültürel miras tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Deney ve kontrol gruplarının ön test sosyal bilgiler tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Deney grubunun somut kültürel miras ön test tutum ile son test tutum puanlarındaki değişim ile kontrol grubunun somut kültürel miras ön test tutum ile son test tutum puanları arasındaki değişim istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

4. Deney grubunun sosyal bilgiler ön test tutum ile son test tutum puanlarındaki değişim ile kontrol grubunun sosyal bilgiler ön test tutum ve son test tutum puanları arasındaki değişim istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

5. Müze eğitimi uygulamalarında yer alan öğrencilerin süreç ve yapılan uygulamalar hakkındaki görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nicel ve nitel veriler birlikte toplanarak araştırma problemlerine cevap arandığından karma yöntem araştırmalarından gömülü (iç içe karma) desen kullanılmıştır. Bu araştırmada veri çeşitliliğini sağlamak, nitel ve nicel yöntemlerin tek başına kullanılmasında ortaya çıkan dezavantajları ortadan kaldırmak ve araştırma problemine yönelik kapsamlı bir sonuç ortaya koymak amacıyla karma yöntem tercih edilmiştir. Karma yöntem araştırmaları nitel ve nicel yöntemlerle elde edilen verilerin analiz edilmesine ve bütünleştirilmesine olanak sağlayan araştırma yöntemidir (Creswell ve Plano Clark, 2020).

Veri Toplama Araçları

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Çetinkaya ve Hatay-Uçar (2019, s. 35) tarafından yapılan, 29 maddeden oluşan "1=Tamamen Katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Hiç Katılmıyorum." şeklinde derecelendirilmiş 5'li Likert tipi bir ölçektir. Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinin bu tez çalışmasında kullanılması için Çetinkaya ve Hatay-Uçar (2019) dan gerekli izinler alınmıştır. Çetinkaya ve Hatay-Uçar (2019, s. 32) bu ölçeğin güvenirliğini sağlamak amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak 0.92 bulunduğu, yapılan analizler sonucu geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada ise deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön testte alınan puanlar Cronbach Alpha katsayısı 0.74 bulunmuştur. Buna göre Cronbach Alfa katsayısı 0.70'ten büyük olan bu testin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2020, s. 192).

Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği

Öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Yeşilbursa (2011) tarafından yapılan, 28 maddeden oluşan "1=Tamamen Katılıyorum, 2=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılmıyorum, 5=Hiç Katılmıyorum." şeklinde derecelendirilmiş 5'li Likert tipi bir ölçektir. Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinin bu tez çalışmasında kullanılması için Yeşilbursa'dan (2011) gerekli izinler alınmıştır. Yeşilbursa (2011, s. 117) bu ölçeğin güvenirliğini sağlamak amacıyla Cronbach

Alpha katsayısı hesaplayarak 0.92 bulunduğu, yapılan analizler sonucu geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu bildirmiştir. Bu çalışmada ise deney ve kontrol gruplarına uygulanan ön testte alınan puanlar Cronbach Alpha katsayısı 0.78 bulunmuştur. Buna göre Cronbach Alfa katsayısı 0.70'ten büyük olan bu testin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir (Büyüköztürk vd., 2020, s. 192).

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Deneysel işlem öncesinde ve sonrasında yapılacak görüşmelerde kullanılacak görüşme formlarında yer alan sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular öncelikle sosyal bilgiler eğitimi alanında olmak üzere iki uzman tarafından değerlendirilerek son şeklini almıştır. Ön görüşme formunda beş adet soru, son görüşme formunda ise on adet soru yer almıştır. Görüşmeler sırasında, öğrencilerin sorulara verdiği yanıtlar doğrultusunda görüşme formunda yer alan sorulardan bazıları sadeleştirilmiş veya yer almayan ama araştırma için gereksinim duyulan yeni sorular öğrencilere yöneltilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesinde bulunan bir özel okulda (2020-2021 eğitim öğretim yılının birinci döneminde öğrenim gören) 20 deney ve 20 kontrol grubu olmak üzere toplamda 40 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın gerçekleşebilmesi için okulda seçilme şansı eşit bulunan altı şube arasından deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Uygulama kısmına geçmeden önce gruplarının denkliğini teyit etmek için sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği ve somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği altı sınıfta ön test olarak uygulanmıştır. Birbirine en yakın ortalama puanına sahip bir sınıf deney, bir sınıf kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Her iki grubun da sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği ile somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik olarak ilişkisiz örneklemler için t-testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde grupların sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir [t(38)= ,032, p>,05]. Grupların somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir [t(38)= ,811, p> ,05]. Bu sonuçlar

doğrultusunda, deney ve kontrol grubunun sosyal bilgiler dersine ve somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının yaklaşık olarak aynı düzeyde olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 1.
Deney ve Kontrol Gruplarının Tutum Ölçeği ve Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeğinden Aldıkları Öntest Puan Ortalamalarına Göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Grup	*N*	*S*	*Sd*	*t*	*p*
Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Deney	20	4,17	38	,032	,975
	Kontrol	20	4,16			
Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Deney	20	3,90	38	,811	,422
	Kontrol	20	3,80			

Araştırma Kapsamına Alınacak Müzelerin Seçimi

Araştırma kapsamına alınacak müzelerin belirlenmesi amacıyla Gaziantep'teki müzeler bizzat incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda beşinci sınıf öğrencilerinin seviyesine uygun olmaları, sosyal bilgiler dersine özgü beceri ve değerleri kazandırmaya yönelik etkinlik tasarlamaya uygun olmaları gerekçeleriyle Zeugma Mozaik Müzesi ve Gaziantep Arkeoloji Müzesi araştırma kapsamına alınmıştır.

Etkinlik Geliştirme Süreci

Araştırma kapsamına alınan müzelerde sergilenen eserleri göz önünde bulundurarak müze ziyareti öncesi okulda, müzede ve müze ziyareti sonrası okulda olacak şekilde toplamda 26 ayrı etkinlik geliştirilmiştir. Etkinliklerin, öğrenci seviyesine uygun olmasına ve etkinlik yazılacak eserin müzeyi temsil etme gücüne sahip eserler olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmacı, etkinlikleri geliştirirken ilgili alanyazında müzelerde uygulamaların yapıldığı yüksek lisans ve doktora tezleri göz önüne almıştır (Akça-Berk, 2012; Çulha, 2006; Filiz, 2010; Üztemur, 2017; Yorulmaz, 2016). Ayrıca İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz (2011) tarafından "Müze Eğitimi Modülü" proje kitabında yer alan etkinliklerden esinlenerek bazı etkinlikler Gaziantep Arkeoloji Müzesi ve Zeugma Mozaik Müzesine uyarlanmıştır.

Uygulama Süreci

Çalışma öncesinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 29.01.2020 tarih ve 2020-

02 sayılı kararı gereği gerekli Etik Kurul onayı alınmıştır. Uygulama zaman çizelgesi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.
Uygulama Zaman Çizelgesi

Tarih	Süre	Etkinlikler ve Veri Toplama	Mekân
12.10.2020	40 dak.	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Okulda
14.10.2020	40 dak.	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Okulda
19.10.2020 - 25.10.2020	-	Odak Grup Görüşmesi	Çevrimiçi
26.10.2020 - 30.10.2020	40 dak.	Gaziantep Arkeoloji Müzesini Tanıyorum	Müze öncesi (Okulda)
	40 dak.	Zeugma Mozaik Müzesini Tanıyorum	
	40 dak.	Mitolojiyi Gördüm, Duydum, Biliyorum	
02.11.2020	15.00 - 16.30	Gaziantep Arkeoloji Müzesini Yerinde Tanıyorum Neydi Ne Oldu Sfenksli Ortostat Yazının Evrimi	Gaziantep Arkeoloji Müzesi
03.11.2020	13.00 - 16.00	Heykel Ol Restorasyon Ara… Ara… Belki De Bulursun Ben Varım	Gaziantep Arkeoloji Müzesi
04.11.2020	40 dak.	Müzede Bir Gün Figürin Gaziantep Arkeoloji Müzesi Benden Sorulur	Müze sonrası (Okulda)
05.11.2020	15.00 - 16.30	Romani Bambino Kimdir? Persephone Efsanesi Aşk ve Ruh	Zeugma Mozaik Müzesi
06.11.2020	13.00 - 16.00	Europa'nın Kaçırılışı Çingene Kızı Mozaiği Kayıp Mozaikler	Zeugma Mozaik Müzesi
09.11.2020 - 13.11.2020	40 dak.	En Beğenilen Eser Gezi Yazısı	Müze sonrası (Okulda)
	40 dak.	Zeugma'nın Hikâyesi	
	40 dak.	Romani Bambino Kimdir?	
16.11.2020	40 dak.	Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği	Okulda
18.11.2020	40 dak.	Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği	Okulda
23.11.2020 - 29.11.2020	-	Odak Grup Görüşmesi	Çevrimiçi

Tablo 2'de görüldüğü üzere, müzelerde etkinlikler yapmadan önce öğrencileri hem konuya ısındırmak hem de Gaziantep'in tarihi ve kültürel

değerlerine yönelik farkındalık seviyelerini artırmak amacıyla okulda müze öncesi okulda, müzelerde ve müze sonrası okulda etkinlikler yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutuma İlişkin Bulgular

Çok değişkenli analizlerde öncelikle sürekli değişkenlerin normallik gösterip göstermediği belirlenmelidir. Değişkenlerin normal dağılım göstermesi her daim aranan bir özellik olmasa da tüm değişkenlerin normal dağılım göstermesi çözüm için daha doğru sonuçlar vermektedir. Normallik istatistiksel veya grafiksel yöntemlerle değerlendirilebilir. Normalliğin iki unsuru basıklık ve çarpıklıktır (Tabachnick ve Fidel, 2015). Somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin normallik değerleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.
Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Normallik Değerleri

Grup	Ön test		Son test	
	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-,4	,24	,20	-1,40
Kontrol	-,63	-,00	-,49	,04

Tablo 3 incelendiğinde değerlerin +2, -2 değerleri arasında olduğu görülmektedir, bu değerler ışığında verilerin normal dağılım gösterdiğini söylenebilir (Liu, Marchewka, Lu ve Yu, 2005). "Deney ve kontrol gruplarının ön test somut kültürel miras tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" alt probleminin çözümü amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler iki yönlü varyans analizi kullanılarak analiz edilmiştir. ANOVA öncesinde somut kültürel miras tutumu ön test ve son test olarak uygulanması sonucunda grupların elde ettikleri aritmetik ortalama ve standart sapma puanları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.
Grupların Somut Kültürel Miras Tutum Ölçeğinden Aldıkları Ön Test- Son Test Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

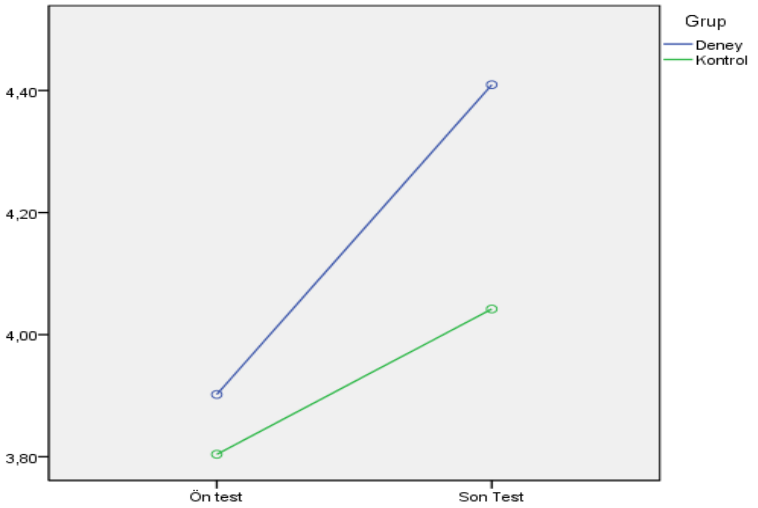
Grup	Ön test			Son test	
	N	$\overline{X}$	***S***	$\overline{X}$	***S***
Deney	20	3,90	,41	4,40	,34
Kontrol	20	3,80	,34	4,04	,52

Tablo 4 incelendiğinde grupların somut kültürel miras tutum ölçeğinden aldıkları puanlarının aritmetik ortalamaları, ön test ($\overline{X}_{DG}$=3,90 ve $\overline{X}_{KG}$=3,80) ve son test ($\overline{X}_{DG}$= 4,40 ve $\overline{X}_{KG}$=4,04) olarak görülmektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel miras tutum ölçeğinden aldıkları puanlarında ön test ile son test arasındaki değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki yönlü varyans analizine bakılmış olup, sonuçlar Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5.
Grupların Ön Test ve Son Test Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	***KT***	***Sd***	***KO***	***F***	***p***
Gruplar arası	10,908	39	1,342		
Grup (Deney / Kontrol)	1,083	1	1,083	4,190	,048
Hata	9,825	38	,259		
Varyansın Kaynağı					
Miras (Ön test – Son test)	2,779	1	2,779	33,903	,000
Miras*Grup	,363	1	,363	4,431	,042
Toplam	17,165	79	4,566		

Tablo 5 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun ön test ve son test somut kültürel miras tutum puanlarının toplamı arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(1, 38)}$=4.43, p< ,05]. Bu bulgu, deney grubu ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin somut kültürel miras tutum puanlarının ölçüm ayrımı yapmaksızın farklılaştığını göstermektedir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel miras tutum puanları ile ilgili olarak, ön test ve son test ortalama somut kültürel miras tutum puanları arasında anlamlı bir fark vardır [$F_{(1, 38)}$=33,90, p< ,05]. Bu bulgu, grup ayrımı yapmaksızın öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik uygulanan öğretim yöntemine bağlı olarak değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeğine ait puanlarının deney öncesi ve sonrası anlamlı farklılık gösterdiği, farklı işlem gruplarında olma ile farklı zamanlardaki ölçümleri gösteren faktörlerin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının düzeyleri üzerindeki ortak etkilerinin anlamlı olduğu bulunmuştur [$F_{(1, 38)}$=4,43, p< ,05]. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında gözlenen bu farklılıkların müze eğitimi etkinliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu durumda müze eğitimi etkinliklerinin sınıf içi öğretime göre öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını arttırmada önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Somut Kültürel Mirasa Yönelik Tutumlarına İlişkin Ön Test- Son Test Puanlarını Gösteren Diyagram.

Şekil 1 incelendiğinde, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik tutum puanlarının son test ölçümünün ön test ölçümüne göre artış gösterdiği gözlenmektedir. Verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulardan, müze eğitimi etkinliklerinin uygulanmasının öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etki ettiği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Ders Tutumuna İlişkin Bulgular

Çok değişkenli analizlerde öncelikle sürekli değişkenlerin normallik gösterip göstermediği belirlenmelidir. Değişkenlerin normal dağılım göstermesi her daim aranan bir özellik olmasa da tüm değişkenlerin normal dağılım göstermesi çözüm için daha doğru sonuçlar vermektedir. Normallik istatistiksel veya grafiksel yöntemlerle değerlendirilebilir. Normalliğin iki unsuru basıklık ve çarpıklıktır (Tabachnick ve Fidel, 2015). Sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden elde edilen verilerin normallik değerleri Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6.
Sosyal Bilgilere Yönelik Tutum Ölçeği Ön Test ve Son Test Puan Ortalamaları Normallik Değerleri

Grup	Ön test		Son test	
	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Basıklık
Deney	-1,90	2,88	-2,01	5,02
Kontrol	-,93	-,64	-,46	-,91

Tablo 6 incelendiğinde değerlerin +2, -2 değerleri arasında olmadığı görülmektedir. Bu değerler verilerin normal dağılım göstermediğini ifade etmektedir (Liu, Marchewka, Lu & Yu, 2005). Bu değerler parametrik olmayan testler için gerekli görülen normallik değerlerinin sağlandığını ifade etmektedir. "Deney ve kontrol gruplarının ön test sosyal bilgiler tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" alt probleminin çözümü amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler Mann-Whitney U Testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 7.
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Ön Test Puan Sonuçları

Grup	*N*	*S.O.*	*S. T.*	*U*	*p*
Deney	20	21,45	429,00	181,00	,60
Kontrol	20	19,55	391,00		

Müze eğitimi etkinliklerinin uygulandığı deney ve kontrol grubunun sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği, toplam ön test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U testinin sonucuna göre deney grubunun toplam ön test puanları (Ortanca=21,45) ile kontrol grubu toplam ön test puanları (Ortanca=19,55) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. (U= 181,00, P>,05) bu sonuca göre gruplar arasında, sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği toplam ön test düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. "Deney ve kontrol gruplarının son test sosyal bilgiler tutum puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" alt probleminin çözümü amacıyla katılımcılardan elde edilen veriler Mann-Whitney U Testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği, toplam son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Mann Whitney U testinin sonucuna göre deney grubu toplam ön test puanları (Ortanca=20,85) ile kontrol grubu toplam

son test puanları (Ortanca=20,15) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir (U= 193.00, p>,05). Bu sonuca göre gruplar arasında sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği toplam son test düzeyinde herhangi bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 8.
Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Son Test Puan Sonuçları

Grup	***N***	***S.O.***	***S. T.***	***U***	***P***
Deney	20	20,85	417,00	193,00	,85
Kontrol	20	20,15	403,00		

Tablo 9.
Deney Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ön Test Ve Son Test Puan Ortalamalarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Ön test – Son test	***N***	***Sıra Ortalaması***	***Sıra Toplamı***	***Z***	***p***
Negatif sıra	10	9,25	92,50		
Pozitif sıra	9	10,83	97,50	-,10	,92
Eşit	1				

Tablo 9'da verilen test sonuçlarına göre, deney grubu öğrencileri sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,01) Sonuçlara göre, deney grubu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında bir değişiklik meydana gelmediği söylenebilir.

Tablo 10.
Kontrol Grubu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarının Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Ön test – Son test	***N***	***Sıra Ort.***	***Sıra Top.***	***Z***	***p***
Negatif sıra	11	7,59	83,50		
Pozitif sıra	7	12,50	87,50	-,08	,93
Eşit	2				

Tablo 10'da verilen test sonuçlarına göre, kontrol grubu öğrencileri sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeğinden aldıkları deney öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir (p>0,01) Sonuçlara

göre, kontrol grubu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında bir değişiklik meydana gelmediği söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Görüşler

Geliştirilen müze eğitimi uygulamaların öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerine etkisi üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin uygulamalar öncesi ve sonrası sosyal bilgiler görüşleri odak grup görüşmelerindeki verilerden ortaya çıkarılarak Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Sosyal Bilgiler Görüşleri

Uygulamalar Öncesi		**Uygulamalar Sonrası**	
Temalar	**Kategoriler**	**Temalar**	**Kategoriler**
Tarih	Kültür ve Miras Öğrenme Alanı (*f*: 9)	Tarih	Kültür ve Miras Öğrenme Alanı (*f*: 14)
Tarih	Eski Medeniyetler • Anadolu Medeniyetleri (Ö2, Ö5, Ö12, Ö18) • Mezopotamya Medeniyetleri (Ö5, Ö15) • Diğer Medeniyetler (Ö2, Ö3, Ö19)	Tarih	Eski Medeniyetler • Anadolu Medeniyetleri (Ö7, Ö10, Ö12, Ö19) • Mezopotamya Medeniyetleri (Ö15) • Diğer Medeniyetler (Ö1)
	Kültür • Bayramlar- Adetler- Törenler (Ö13, Ö16)		Kültür (Ö4, Ö8)
	Somut Kültürel Miras • Ziggurat (Ö5) • Buluşlar – İcatlar (Ö3)		Somut Kültürel Miras • Ziggurat (Ö15) • İcatlar (Ö3) • Tarihi Nesne (Ö1)
	Milli Mücadele • Kurtuluş Savaşı (Ö8) • Mustafa Kemal Atatürk (Ö19)		Milli Mücadele • Kurtuluş savaşı (Ö16, Ö18) • Çanakkale savaşı (Ö18) • M.Kemal Atatürk (Ö18)
Vatandaş-lık	Çocuk Hakları (Ö1, Ö17)	Vatandaş-lık	-
	Birey ve Toplum Öğrenme Alanı (Ö5)		Birey ve Toplum Öğrenme Alanı (Ö17)
	Hukuk (Ö11)		Hukuk (Ö11)
Coğrafya	İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı (Ö9, Ö11)	Coğrafya	İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı (Ö9, Ö11)
	-		Atlas (Ö9)

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin uygulamalar öncesi sosyal bilgiler görüşleri; tarih, vatandaşlık, coğrafya kategorileri etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Tarih ana kategorisi altında; kültür ve miras öğrenme alanı, eski medeniyetler, kültür, somut kültürel miras ve milli mücadele alt kategorileri yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin azımsanmayacak derecede sosyal bilgiler dersini tarih disipliniyle ilintili bulduğu söylenebilir. Alt kodlardan milli mücadele hariç bütün kategoriler beşinci sınıf kültür ve miras öğrenme alanının içeriğinde bulunmaktadır; öğrencilere sene başında yapılan ders tanıtımında tüm öğrenme alanları tanıtılırken en ilgilerini çeken öğrenme alanının kültür ve miras olduğu gözlemlenmiş olup yapılan görüşmeye de bunun yansıdığı söylenebilir. Vatandaşlık kategorisinde öğrenciler beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinin ilk öğrenme alanı olan birey ve topluma ve bu öğrenme alanında işlenen konulara vurgu yapmışlardır. Bu kategorinin öğrenciler tarafından sık dile getirilen bir alan olmasının muhtemel sebebi görüşme öncesinde bu öğrenme alanının yıllık plana göre bitirilmiş olması olabilir. Bunun yanında öğrencilerin cevap vermekte zorluk yaşamasıyla birlikte araştırmacı *"Sosyal bilgiler dersinde en sevdiğiniz konu nedir?"* şeklinde bir alt soru sorarak öğrencilerin geçmişte işlenen konuları düşünmeye sevk etmesi birey ve toplum öğrenme alanı doğrultusunda vatandaşlık alanını vurgulamış olabilirler. Bu kategoride öğrencilerin değindikleri en spesifik konu ise çocuk hakları olmuştur. Çocuk haklarını konusunun neden akıllarında kaldığı sorulduğunda ise ilginç geldiğini söyleyen bir öğrencinin yanında Ö20 kodlu öğrenci kendini şu şekilde ifade etmiştir:

"Çocuk haklarını seviyorum çünkü bizim haklarımız korunuyor." (Ö20).

Öğrencinin cümlesinden çocuk hakları sözleşmesine taraf olan devletlerin ya da ebeveynlerin hakların korunması hususunda sorumlu oldukları için sevinçli olduğu söylenebilir. Sosyal bilgileri coğrafya disipliniyle özdeşleştiren öğrenciler insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanındaki bilgileri kastederek coğrafya konularını sevdiklerini beyan etmişlerdir, ancak öğrenciler bu beyanlarını detaylandıramamışlardır.

Tablo 11 incelendiğinde uygulamalar sonrası sosyal bilgiler görüşlerinde; ön odak grup görüşmelerinde yer alan tarih, vatandaşlık ve coğrafya kategorilerinin yine yer aldığı görülmektedir. Tarih kategorisinin öğrenciler tarafından dile getirilme sıklığının gözle görülür bir şekilde arttığı gözlenmektedir. Tarih kategorisinde uygulama öncesindeki yer alan alt kategorilerin tamamı uygulama sonrasında da yer aldığı ancak ek olarak hikâyeler-efsaneler ve tarihsel empati alt kategorilerinin de dile getirildiği görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin sosyal bilgiler görüşlerinin müze eğitimi uygulamaları sonucunda istendik yönde değiştiği şeklinde yorumlanabilir. Ön ve

son görüşmelerde tarih kategorisinde görüş belirten öğrencilerin büyük çoğunlukla aynı olduğu görülmektedir. Ö5 kodlu öğrenci görüşünün değişmediğini şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben yine tarih konularını çok seviyorum ilgimi çok çekiyor. Hem eski ile ilgili şeyleri öğreniyoruz ondan sonra ben bunları aile büyüklerime de soruyorum onlar da bana anlattıklarında bu benim hoşuma gidiyor." (Ö5).

Öğrencinin ifadelerine bakıldığında müze eğitim uygulamaları ve akabinde tarih konularıyla ilgili ailesiyle fikir alışverişinde bulunmuş ve bu iletişim sebebiyle mutluluğunu dile getirmiştir. Öğrenciler uygulamaların etkisiyle sosyal bilgiler deyince akıllarına mitolojik karakterler olan tanrıların geldiğini bunlara bağlı hikâye ve efsanelerin geldiğini ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek olması açısından aşağıda doğrudan alıntıya yer verilmiştir:

"Tarihi seviyorum çünkü öğretmenim bunların hikâyesi çok güzel." (Ö9).

Öğrenci tarihte yer alan tarihi ya da mitolojik kaynaklı hikâyelerden hoşlandığını ifade etmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında özellikle Zeugma Mozaik Müzesinde yapılan mozaik sahneleriyle alakalı dört ayrı etkinliğin rolü olduğu düşünülebilir. Öğrenciler uygulamalarla birlikte tarihe olan ilgilerinin arttığını, tarihte yaşanmış olayların nasıl yapıldığını merak ettiklerini beyan etmişlerdir. Bu konuda görüş beyan eden öğrencinin ifadesi aşağıdaki gibidir:

"*Öğretmenim ben de tarih eski çağlar o konulardan zevk alıyorum çünkü eski çağlarda yaşanan olaylar ya da yapılan icatlar ve insanların ne düşünerek bunu yaptığı benim ilgimi çekiyor."* (Ö3).

Öğrencinin geçmişteki olayları, materyalleri neden ve nasıl yaptıklarını anlama ve yorumlamaya yönelik tarihsel empati becerisinin geliştiği söylenebilir. Vatandaşlık ve Coğrafya kategorilerindeki öğrenci görüşlerinin ön görüşmeyle yaklaşık aynı olduğu gözlemlenmekle birlikte vatandaşlık konularına ilgisinin olduğunu ifade eden öğrenci sayısında bir düşüş gözlemlenmektedir. Bunun sebebinin ilk öğrenme alanı olan birey ve toplum konularını öğrenirken duyulan heyecanının azalıp yeni işlenen konulara öğrencinin dikkatinin ve heyecanının yoğunlaştırması şeklinde bir yorum yapılabilir. Öğrencilerin müze etkinliklerinin uygulandığı sürecin öncesi ve sonrasındaki sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinin yanında bu dersin daha iyi nasıl işlenebileceğine yönelik fikirleri de önemsenmiştir; buna yönelik öğrenci görüşleri Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12.
Uygulamalar Öncesi ve Sonrası Dersin İşlenişine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Uygulamalar Öncesi		Uygulamalar Sonrası	
Temalar	**Kategoriler**	**Temalar**	**Kategoriler**
Genel Görüş	Mevcut İşlenişten Memnun (*f*: 9)	Genel Görüş	Mevcut İşlenişten Memnun (*f*: 7)
	Uzaktan Eğitim Olmamalı (Ö20)		-
	Ders Saati Artmalı (Ö4, Ö12, Ö13)		Ders Saati Artmalı (Ö12)
	-		Tarih Konuları Artmalı (Ö15)
Öneriler	Eğitim Araçlarını Çeşitlendirerek • Daha Fazla Sınav (Ö7) • Fıkralar – Efsaneler (Ö19) • Kitap Çeşitliliği Sağlanmalı (Ö20) • Daha Fazla Örnek Sunarak (Ö11) • Kahoot (Ö16) • Soruları Zorlaştırmalıyız (Ö18)	Öneriler	Eğitim Araçlarını Çeşitlendirerek • Daha Fazla Örnek Sunarak (Ö11) • Daha Fazla Soru Çözerek (Ö11)
	İzleyerek • Belgesel (Ö1) • Video (Ö1)		-

Tablo 12 incelendiğinde öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin daha iyi işlenmesine yönelik önerilerinin izleyerek, yerinde işleyerek ve eğitim araçlarını çeşitlendirerek kategorilerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrencilerin görsel ve işitsel materyal kullanımın önemsedikleri, bunun yanında öğrencilerin yaş gruplarının küçük olmasına rağmen daha çok sınav, daha çok kaynak kitap, daha fazla örnek ve zor soruların sorulmasını istemeleri şaşırtıcı bulunmuştur. Öğrenciler derse aktif bir biçimde katılarak, aktiviteler yaparak işlenen konuları daha kolay anlayacaklarını belirtmişlerdir. Bu konuda Ö3 kodlu öğrencinin görüşleri şu şekildedir:

"*Ben sosyal dersini önceden de seviyordum ama daha önce uzaktan eğitimde çok sosyal dersi işlememiştik dördüncü sınıfta. Böyle zamanın nasıl geçtiğini anlamıyorum yani ben sosyal dersini çok seviyorum biraz daha*

eğlenceli konuları işliyoruz. Sizle aktiviteler yapıyoruz çok eğlenceli geçiyor. Daha iyi işlenmesi konusunda diyebileceğim çok bir şey yok ama hem böyle bir yerlere gidip tarihi yerleri görüp zaten gidecekmişiz müze mesela daha akıcı olur bizim için hatırlanması daha kolay olur. (Ö3).

Yukarıdaki alıntıdan öğrencinin ilkokul dördüncü sınıfa gittiği dönemde başlayan Covid-19 salgınının görülmesinin uzaktan eğitime geçilmesiyle öğrencinin sınıf öğretmeni tarafından sosyal bilgiler dersinin ihmal edildiği buna rağmen öğrencinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgisinin yüksek olduğunu yerinde öğrenmeyle ilgili ise heyecanlı olduğunu söylemek mümkündür. Müze öncesi, müzede ve müze sonrası yapılan uygulamalarla birlikte öğrenciler alışılanın dışına çıkarak resimler yaparak, kısa öyküler oluşturarak, görerek, dokunarak ve hissederek çeşitli etkinlikler yapmışlardır. Salgın süreciyle birlikte uzaktan eğitimin monotonluğunun yanında okuldaki öğrenmelerin ise öğrenciler için sıradanlaşmıştır. Bu araştırma kapsamında yapılan etkinliklerde öğrenciler aktif öğrenme sürecine girerek hem bilişsel hem de duyuşsal yönden doyum sağladığı söylenebilir. Müze eğitimi uygulamaları sonrasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin daha iyi nasıl işleneceğine yönelik görüşlerinde bazı değişiklikler meydana geldiği görülmektedir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun, sosyal bilgiler derslerinin müzelerde işlenmesi gerektiğini, tarih konularının artması gerektiğini yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuç, müze eğitimi uygulamaların öğrencileri olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Ön görüşmeden farklı olarak müzelerin yanında kalelerin de gezilmesi gerektiğini vurgulayan bir öğrenci bulunmaktadır. Müzelere sıklıkla gidilmesi gerektiğini ifade eden öğrencilerden Ö3 kodlu öğrenci bu kategoriyle ilgili şunları söylemiştir:

"Bence öğretmenim bizim işlediğimiz gibi. Çok iyi bence çünkü hem derste öğreniyoruz bir de bizi müzeye de götürüyorsunuz müzede o şeylerin hikâyelerini anlatıyorsunuz. Ya da görerek öğreniyoruz yani bence böyle güzel oluyor. Bence öğretmenim sınıfta bir eserin sadece hikâyesini anlatsaydınız o kadar aklımızda kalmazdı o eseri gidip görmek ve hikâyesini öyle anlamak görsel açıdan aklımızda kaldığı için daha akılda kalıcı ve öğretici oluyor bence." (Ö3).

Alıntıdan da anlaşıldığı gibi okulun dışına çıkmak öğrencilerde bir heyecan yaratmaktadır. Bu tür etkinliklerin devam etmesini ve görsel açıdan faydalar doğurduğunu dile getirmişlerdir. Ö3 kodlu öğrencinin *"Sınıfta bir eserin sadece hikâyesini anlatsaydınız o kadar aklımızda kalmazdı."* İfadesi yapılan etkinliklerin sınıfta mı yoksa müzede mi eğitsel açıdan kıymetli olduğunu öğrenci ağzından kanıtlar niteliktedir. Öğrenciler uygulamalarla birlikte müzede ders işleyip sosyal bilgiler dersini daha iyi kavradıklarını ve öğrendikleri bilgilerin

daha kalıcı olduğunu vurgulayıp kendilerini daha fazla öğrenmiş hissettikleri ve hatırda kalma oranının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Müze Eğitimi Etkinliklerinin Etkililiğinin Ortaya Koyulması

Bu bölümde, geliştirilen etkinliklerle yapılan uygulamaların öğrenciyi nasıl etkilediği hakkında genel bir bakış açısı ortaya koyulması amacıyla elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Tablo 13'te müzelerde ders işlemenin öğrencileri nasıl etkilediği ve öğrencilerin yaşadıkları doyum ve memnuniyet ortaya koyulmuştur.

Tablo 13'te görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan müzeler özelinde geliştirilen etkinlikler ve yapılan uygulamalar öğrencileri duyuşsal açıdan olumlu yönde etkilemiştir. Öğrenciler etkinlikler esnasında bazı mesleğe büründüklerini, empatik bir hüzün yaşadıkları, iletişim becerilerinde gelişme yaşandığı ve/veya yaşanacağını, bazı değerleri kazandıklarını ve kendilerinde bazı duygular uyandığını ifade etmişleridir. Mesleğe bürünen öğrencilere bakıldığında Ö5 kodlu öğrenci duygularını şu şekilde dile getirmiştir:

"Sanki o eseri biz bulmuşuz onu böyle insanlara anlatıyormuşuz gibi hissettim öğretmenim. Güzel bir duyguydu." (Ö5)

Tablo 13.

Müzelerde Ders İşlemenin Öğrencilere Etkileri

Temalar	Kategoriler
Duyuşsal Etki	**Mesleğe Bürünme:** Arkeolog (Ö5); Heykeltıraş (Ö19); Sosyal bilgiler öğretmeni (Ö15) **Empatik Hüzün**: Heykeller (Ö9), Romani Bambino Heykeli (Ö1) İletişim: Aileyle Paylaşma (Ö14); Arkadaşla Etkileşim (Ö8); Biri Bana Sorduğunda (Ö3, Ö4, Ö5, Ö7); Turist- Misafir Gezdirirken (Ö3, Ö5, Ö17) **Değer Kazanma:** Somut Kültürel Mirasa Duyarlılık (Ö5); Tarihsel Empati (Ö3, Ö14)
Duyuşsal Etki	**Etkinliklerin Uyandırdığı Duygular:** Eğlenceli (*f*: 11); Etkilenme (Ö1); Faydalı Bulma (*f*: 14); Gururlanma (Ö5); Hoşlanma (*f*: 10); Kişisel Doyum (Ö7, Ö14, Ö15, Ö17); Mutluluk (Ö3, Ö7, Ö9, Ö11); Rahat Hissetme (Ö10); Rahatsız Hissetme (Ö17); Şaşkınlık (Ö7)
Bilişsel Etki	**Öğrenilen Bilgiler Derslerde İşe Yarar** (f: 6): Tarih Öğrenimi (Ö4); Eski Medeniyetler (Ö3, Ö11, Ö13); Eseri Yerinde Öğrenme (*f*: 7) **Öğrenilen Bilgiler Günlük Hayatta İşe Yarar:** Genel Kültür Açısından Faydalıdır (Ö9); Efsaneler Öğrenimi (Ö12, Ö17); Belgesel İzlerken Kullanılır (Ö3, Ö11); Mitolojik Kahramanlar (Ö13, Ö15) **Öğrenilen Bilgiler Kalıcıdır:** Unutmama (Ö18); Görsellik (*f*: 6); Drama ile Öğrenme (Ö12)

Uygulamalar neticesinde öğrencilerin empati becerilerinin geliştiği görülmektedir. Ö5 kodlu öğrenci gördüğü eserleri kazılar esnasında bulan kişi yerine koyup bir arkeolog gibi hissettiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında kimisi tarihsel empati becerisini geliştiğini ifade ederken kimisi müzede gördüğü heykeller ve onların hayatlarını düşünerek empatik bir hüzünlenme yaşamışlardır örneğin Ö1 kodlu öğrenci üzerinde etkinlik yapılan Romani Bambino Heykeli hakkında şu ifadeleri kullanmıştır:

"Eğlenirken öğrendik bir de en çok etkileyen heykel de Romani Bambino idi. Her duyguyu hissettirdi bana çocuğun mutlu mutlu gidip bir fıstık toplarken ölmesi mesela üzüntü. Mutlu mutlu gitmesi mutluluk." (Ö1)

Ö1 kodlu öğrencinin ifadeleri incelendiğinde Romani Bambino heykeliyle ilgili yapılan etkinliklerin öğrencide iz bıraktığını görmek mümkün ancak heykelle ilgili yaptığı *"mutlu mutlu gidip fıstık toparken ölmesi"* ifadesi öğrencinin bu heykel için hissettikleridir. Öğrenci bu heykelle yapılan hikâye yazma etkinliğinde Romani Bambino'nun fıstık toplamaya giderken öldüğünü ve mezar taşının bu şekilde tasvir edildiğini düşünüp kendini bu şekilde ifade etmiştir. İletişim kategorisinde öğrencilerin birçoğu bu müzeler ya da müzelerdeki nesnelerle ilgili bir şey sorulması halinde kendilerini ifade edebileceklerini, bu müzelerin tanıtımını yapabileceklerini ifade edip aileleriyle bunları paylaşmaktan hoşlandıklarını dile getirmişleridir. Buna örnek olarak Ö3 kodlu öğrencinin ifadesi şu şekildedir:

"Orda öğrendiğimiz bilgilerin işimize yarayacağını düşünüyorum. O becerileri de mesela müzede gezerken nasıl davranmamız gerektiğini ya da müzede öğrendiğimiz şeylerle alakalı becerilerimizi de günlük hayatımızda tecrübe olarak kullanabileceğimizi düşünüyorum. Ailemle paylaştım anlatmıştım anneme o yaptığımız etkinlikleri biraz önce konuştuğumuz konuda yaptığımız etkinlikleri anlatmıştım aileme çok eğlenceliydi." (Ö3).

İletişim kategorisinde Ö8 kodlu öğrenci Ö5 kodlu öğrenciyle aralarındaki iletişimi şu şekilde ifade etmiştir:

"Ben de Ö5'e katılıyorum öğretmenim biz müzede Ö5'le birlikte bulmuştuk o heykelleri ve çok eğlenmiştik. Keşke bulacağımız heykel daha fazla olsaydı." (Ö8)

"Ara ara belki de bulursun" isimli etkinlikte ikili gruplara ayrılan öğrenciler kendilerine verilen heykeli müzenin içinde arayıp bulmuşlar ve bulduktan sonra heykeli inceleyerek özelliklerini kendilerine verilen çalışma kâğıdına not almışlardır. Ö8 kodlu öğrenci bu etkinliğin arkadaşıyla birlikte

eğlendiğini ve iletişiminin olumlu yönde değiştiğinden bahsetmiştir. Heykellerle yapılan bir başka etkinlikte ise başka öğrenci şu önerileri vermiştir:

"Bence etkinlikler de çok güzeldi benim hatta Arkeoloji Müzesinde bir fikrim vardı mesela hani siz demiştiniz ya heykelleri taklit etme ilk onları yapar sonra yanındaki kişi tanrıyı adını söylemeye çalışırdı. Parmak kaldırırlardı siz de seçerdiniz yanlış söyleyenler elenirdi sonra en son kalana ben bir ödül verirdim. Yazı yazdırdınız ama onda da resim çizme falan da vardı hepsi güzeldi." (Ö7)

Ö7 kodlu öğrenci etkinliğin daha verimli geçebilmesi için öneri sunmuş, yazı yazmış olmayı olumlu algılanmasa da resim yapmalarından dolayı tüm etkinlikleri değerli bulmuştur. Müze ziyaretleri öncesi yapılan etkinlikler de öğrencileri güdülemiştir bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntı verilmiştir:

"Müze ziyaretleri öncesinde birlikte yine böyle görüşmeler yapıyorduk ve bu görüşmelerde müze hakkında konuşuyorduk ve bu beni heyecanlandırıyordu. Daha müzeye gitmemiş olduğumuz için ziyaretler sırasında daha çok böyle etkinlikler yapmıştık kâğıtta etkinlikler kendimiz bir eser seçip onun hakkında yazılar yazıyorduk ya da heykel gibi durmaya çalışıyorduk böyle etkinlikler yapıyorduk çok eğlenceliydi güzeldi öğretmenim. Müze sonrası etkinliklerde de hayal gücümüzü yani hikâye yazarken hayal gücümüzü ve o öğrendiğimiz hikâyeler hakkında aklımızda kalanları geçirdiğimiz için bunun da bize öğretici ve eğlenceli bir yanı olduğunu düşünüyorum." (Ö3)

Ö3 kodlu öğrenci müze ziyaretleri öncesinde ve müze ziyaretleri esnasında yaşadığı ve hissettiği duyguları açık bir şekilde dile getirmiştir. Müze öncesi etkinliklerin öğrenciyi müze öğrenmelerine karşı güdülemesi, kuralları öğretmesi, ön bilgiler oluşturması açısından önemlidir. Bu alıntıdan öğrencinin hedeflenen davranışa ulaştığı görülmektedir. Uygulanan etkinlikler öğrencilerde çeşitli duygular da uyandırmıştır bunlar: eğlenme, etkilenme, faydalı bulma, hoşlanma, gururlanma, kişisel doyum sağlama, mutlu olma, rahat hissetme, rahatsız hissetme ve şaşkınlıktır. Öğrenciler bu alt kategoriler içinde en sık müzede ders işlemenin faydalı olduğunu dile getirmişlerdir. Yapılan uygulamalar öğrencileri bilişsel açıdan da olumlu etkilemiştir. Öğrenciler bu etkinliklerin uygulanması esnasında öğrenilen bilgilerin; derslerde işe yaradığı ve/veya yarayacağı, günlük hayatta işe yaradığı ve/veya yarayacağı ve son olarak öğrenilen bilgilerin kalıcı olacağına dair görüşlerini çeşitli yönlerden dile getirmişlerdir. Uygulamaların bilişsel yönden de faydalı olduğunu belirten öğrencilere göre: eski medeniyetlere ait bilgilerin, efsaneleri öğrendikleri, bunun

yanında görsel kalıcılığın sağlandığını, yerinde öğrendikleri için unutmayacaklarını dile getirmişleridir. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntılar verilmiştir:

"Tarihi eserleri daha yakından görüyoruz ve daha çok efsane öğreniyoruz yani daha çok aklımızda kalıyor." (Ö11)

Öğrencilerin her iki müzede de ders işlemekten zevk aldıkları araştırmacı tarafından da gözlenen bir bulgudur. Öğrencilerin, müzelerde ders işlemeyi okulda ders işlemeye tercih ettikleri, okulda ders işlemeye nazaran müzelerde konuları öğrenmenin daha kolay ve eğlenceli olduğunu belirtmişlerdir. Uygulamaların öğrencilere etkisi, önemi ve değeri hakkında öğrenciler çeşitli görüşler belirtseler de bazı zorluklarla da karşılaşmışlardır. Yaşadıkları bu zorlukları anlamak için öğrencilere süreç boyunca zorluk yaşadıkları yerler sorulmuştur. Öğrencilerin uygulamalar esnasında zorluk yaşadıkları konu başlıkları Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14.
Öğrencilere Göre Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar

Tema	Kategoriler
Yaşanan Zorluklar	Gaziantep Arkeoloji Müzesi • Ses (Ö3, Ö7, Ö13, Ö17) • Etkinlik Alanının Olmayışı (Ö3, Ö5) Etkinliklerin Fazlalığı (Ö14) Grup Uyumsuzluğu (Ö11) Yazı Yazmak (Ö1, Ö2, Ö4, Ö17)

Tablo 14 incelendiğinde öğrenciler en çok çalışma yapraklarında yazı yazarken zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntı verilmiştir:

"Arkeoloji Müzesinde yazacak yer yoktu. Ben yazmayı sevmiyorum, o çok sıkıcıydı ama diğerleri eğlenceliydi." (Ö2)

Öğrencilerin yazı yazmada zorluk çekmesi müzelerdeki etkinliklere has bir durum olmadığı düşünülmektedir. Araştırmacı öğrencilerin sınıfta da yazı yazmak istemediklerine de defalarca şahit olmuştur. Uygulamalar esnasında yazı yazarken yorulduklarını, sıkıldıklarını, ellerinin ağrıdığını dile getirdiklerinde öğrencileri dinlendirmek için kısa serbest zamanlar verilmiştir. Bunun yanında Gaziantep Arkeoloji Müzesinin mekânsal açıdan öğrencilerin yazı yazmalarında bir sorun oluşturmuştur. Etkinlik alanının olmayışının yanında müzenin akustiği

kalabalık ziyaretlere uygun değildir. Müze mekânının yankılanmasından ötürü ses olduğundan fazla çıkmakta bu da müze görevlilerinin sık sık uyarmasına sebep olmaktadır. Bu durum öğrenciler tarafından sıklıkla dile getirilen bir başka zorluk olmuştur. Bu duruma örnek göstermek açısından aşağıda doğrudan alıntı verilmiştir:

"*Bence de tüm etkinlikler iyiydi ama ilk başta yaptığımız eşya tanıtmada çok ses çıkarıldığı için o etkinlik kötü oldu ama diğerleri güzeldi."* (Ö17)

Öğrencilerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere kimi öğrenciler sesten rahatsız olmalarını mekânın fiziksel özelliklerine bağlarken kimisi arkadaşlarının ses çıkarmalarına bağlamıştır. Bu rahatsızlığın kaynağı ne olursa olsun öğrencilerin bu ortamda çalışmalarında bir zorluk çıkardığı ortadadır. Yaşanan diğer zorluklar ise grup içerisindeki uyum sorunu ve etkinliklerin fazlalığıdır. Ö14 kodlu öğrenci etkinliklerin fazla olması kategorisinde düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Bence hepsi faydalıydı ama etkinlik olmasaydı daha fazla kalabilirdik." (Ö14)

Ö14 kodlu öğrenci etkinlikleri faydalı bulmakla birlikte etkinliklerin yapılmasaydı daha fazla serbest zaman verileceğini düşünmüş olabilir bu da öğrencinin klasik manada "müze gezisi" yapmak istediği söylenebilir. Bu durum ise müze eğitiminde hedeflenen bir sonuç değildir; süreç başında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu daha önceki deneyimlerinden yola çıkarak bu etkinlikleri okuldan kurtulma ve boş zaman olarak algılamışlardır ancak hem süreç esnasında kendi gözlemleri hem de araştırmacının telkinleriyle bu etkinliklerin diğer deneyimlerinden farklı olduğunu büyük bir çoğunluk anlamış ve böyle bir deneyimi ilk kez yaşadıklarını, çok mutlu olduklarını sıklıkla dile getirmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık olarak yarısı çeşitli sıkıntılar yaşadıklarını ifade ederken kalan yarısı ise uygulamalar süresince herhangi bir zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin en fazla öğrendiklerini hissettikleri uygulama mekânları ve nedenleri Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15 incelendiğinde öğrencilerin en fazla vurguyu Zeugma Mozaik Müzesine yaptıkları görülmektedir. Gaziantep Arkeoloji Müzesiyle kıyaslandığında öğrencilerin "en fazla öğrenilen mekân" şeklinde ifade etmelerinin sebebi: görsel tatmin şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Görsel tatmin kategorisinde öğrenciler düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

"Çingene kızı mozaiğinin oraya gittiğimizde oradaki ortam güzeldi ve mozaiğin öyle korunması öyle bir odada sergilenmesi yani benim hoşuma gitmişti

ve orada hikâyesini anlatırken böyle daha sessiz ve kapalı bir ortamı olduğu için daha çok odaklanabildiğimi düşünmüştüm." (Ö3)

Tablo 15.
Öğrencilerin En Fazla Öğrendiklerini Hissettikleri Uygulama Mekânları

Mekân	Sebebi
Gaziantep Arkeoloji Müzesi (*f:* 3)	Heykeller Salonu • Etkinlik Tatmini (Ö7)
Zeugma Mozaik Müzesi (*f:* 12)	Çingene Kızı Mozaiği Salonu • Görsel Tatmin (Ö3, Ö5, Ö14) Eros ile Pskye Mozaiği • Etkinlik Tatmini (Ö13)

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere Zeugma Mozaik Müzesi'nin mekânsal artıları öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmasında etkili olduğu gibi müzedeki eserlerin ilgi çekici detaylar içermesi öğrencilerin dikkatini çekmiş ve bu mekânda daha fazla öğrendiklerini hissettiklerini ifade etmişleridir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinde (deney grubu) öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumları olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu bulgu Yeşilbursa'nın (2011) araştırmasındaki bulgularla uyumluluk göstermektedir. Sosyal bilgiler öğretim programına ve buna bağlı etkinliklerle sınıfta işlenen sosyal bilgiler derslerinin (kontrol grubu) ise öğrencilerde somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında anlamlı bir değişime uğratmamıştır. Bu bulgu da Yeşilbursa'nın (2011) araştırmasındaki bulgulara paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda müze eğitimi etkinlikleri uygulanarak işlenen sosyal bilgiler dersinde (deney grubu) öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarındaki değişim anlamlı bir sonuç ifade etmemektedir. Bu bulgu alanyazındaki araştırmalarla uyumluluk göstermemektedir. Alanyazında sınıf dışı mekânlarda yürütülen eğitim etkinliklerinin derse yönelik tutumu olumlu yönde değiştirdiğini ifade eden araştırmalar bulunmaktadır (Çulha, 2006; Güler, 2011; Yorulmaz, 2016). Bu bulgunun alanyazındaki diğer araştırmalardan farklılık göstermesinin sebebi öğrencilerin eğitim gördükleri 2020-2021 eğitim öğretim döneminde küresel çapta yaşanan salgın hastalık sebebiyle genellikle

çevrimiçi yürütülen eğitim süreci olabilir. Öğrenciler vaka sayılarının azalmasıyla birlikte bazı dönemlerde okula çağırılıp yüz yüze eğitim yapılmış olsa da alıştıkları yüz yüze eğitim ortamına uzun bir süre uzak kalmışlardır. Çevrimiçi eğitimle birlikte evlerinde derslere katılmalarının psikolojik etkileri müzede gerçekleşen bu sürecin eğitsel yönünden çok eğlenceli yönüne vurgu yapmalarına sebep olmuş olabilir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinde tarih kategorisi sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Bu sonuç müze uygulamalarının, öğrencilerin tarih algıları üzerinde değişmelere sebep olduğunu göstermektedir. Alanyazında benzer bulgulara rastlanmaktadır (Dönmez ve Yeşilbursa, 2014; Üztemur, 2017). Dönmez ve Yeşilbursa'nın (2014) araştırmasına göre beşinci sınıf öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu tarihi geçmişte yaşanan olaylar olarak algıladıkları görülmüştür. Geçmişteki olaylar teması altında beşinci sınıf öğrencileri en çok savaş ve antlaşmaları, uygarlıkları, icatlar ve kültürel etkinlikleri dile getirmişleridir. Dönmez ve Yeşilbursa'nın (2014) bulduğu bu sonuçlar; mevcut araştırmanın uygulamalar öncesinde yapılan ön odak grup görüşmelerinden ortaya çıkan tarih algılarıyla uyumluluk göstermektedir. Buna göre uygulamalar öncesinde öğrencilerin tarih algısı; eski medeniyetler, milli mücadele ve kültür kategorileri ağır basarken; uygulamalar sonrasında bu durum somut kültürel miras, efsaneler ve tarihsel empati kategorilerinde müzeler lehine değişmiştir. Bayram (2019) ise beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersini en fazla coğrafya disipliniyle özdeştirdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin dersin işlenişine yönelik görüşlerine bakıldığında yerinde işlenen, görsellik katılan, aktivitelerle desteklenmiş olan derslerin daha verimli olduğu düşünen öğrenciler çoğunluktadır. Sosyal bilgiler derslerinin müzede işlendiğinde daha iyi kavranacağını ifade etmişlerdir. Buna göre müze eğitimi uygulamalarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinin istendik yönde değiştirdiğini göstermektedir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin bilişsel olarak olumlu etkilendikleri, alanyazında yapılan diğer araştırmalarla uyumludur (Aydoğan, 2020; Çetindağ-Kuşan, 2005; Çulha, 2006; Demirboğa, 2010; Filiz, 2010; Güler, 2011; Üztemur, Dinç ve Acun, 2018b; Yazıcıoğlu, 2010; Yeşilbursa, 2006; Yıldırım, 2020; Yorulmaz, 2016). Araştırma bulgularına göre sosyal bilgiler öğretim programında yer alan *"SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır."* kazanımının müzelerde işlenmesi durumunda bilişsel açıdan kıymetli sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Öğrencilerin ifadelerine bakıldığında müzede ders işlemenin görsel açıdan hafızada yer eden bir faydası bulunmaktadır. Öğrencilerinin dokunarak, orijinal

eseri görerek daha fazla duyuyu işe koştuğundan bilişsel açıdan fayda sağlayacaktır. Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin duyuşsal olarak olumlu etkilendikleri alanyazında yapılan diğer araştırmalarla uyumludur (Aktekin, 2009; Aydoğan, 2020; Çetindağ-Kuşan, 2005; Çulha, 2006; Danacı-Polat, 2019; Demirboğa, 2010; Filiz, 2010; Güler, 2011; Işık, 2008; Nişancı, 2010; Tunç-Şahin, 2011; Üztemur, Dinç, Acun, 2018b; Yazıcıoğlu, 2010; Yorulmaz, 2016; Zayimoğlu-Öztürk, 2014). Bu araştırma için seçilen müzelere özel olarak geliştirilen etkinliklerde en çok dikkat edilen unsur programdaki değer ve becerilerinden müzelerin içeriğine uygun olanlarını seçip öğrencilerde değer ve beceri geliştirmeye çalışmaktır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerde olumlu bir duygu değişimin olması önemli görülmektedir. Öğrencilerin sıklıkla dile getirdikleri eğlenme, mutlu olma gibi ifadeler okul dışına çıktıkları için yaşanan duygular gibi algılanabilir. Zira öğrenciler eğitim-öğretim yılı başlangıcı uygulanan müze eğitimi etkinlikleri sonrasından yılsonuna kadar farklı mekânlarda da eğitim almak istediklerini sözlü olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler bu teklifleri eğitsel amaçla mı yoksa "hava değişimi" duygusuyla mı? Önerildiği bilinçaltlarındaki görüşlere ulaşacak bir başka araştırmanın konusu olabilir.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin uygulama mekânları içerisinde en fazla Zeugma Mozaik Müzesi'nde öğrendiklerini hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu durumun nedeni olarak öğrenciler Zeugma Mozaik Müzesinin görsel olarak ve etkinliklerin içeriği açısından daha tatmin edici olduğunu ifade etmişleridir. Üztemur'un (2017) araştırmasına katılan yedinci sınıf öğrencileri en çok öğrendiklerini düşündükleri mekânın Manisa Müzesi olma sebebi olarak: etkinliklerin tatmin edici olduğunu ifade etmişlerdir. Bu açıdan bulgular uyumlu bulunmaktadır. Beşinci sınıf öğrencilerinin görselliği dile getirme sebepleri yaşları dolayısıyla daha renkli, daha canlı nesneler görmek istiyor olmaları olabilir. Görsel olarak mozaik sahnelerindeki efsaneleri temele alan dramalar yapılması, müzenin sahip olduğu ışık gösterisi öğrencilerin dikkatini oldukça çekmiştir. Gaziantep'teki müzeleri temele alan müze eğitimi alanında yapılmış bir başka araştırma bulunmamaktadır.

Araştırma sonucunda deney grubu öğrencilerinin uygulamalar esnasında en çok yazı yazmaktan ve Gaziantep Arkeoloji Müzesindeki gürültü sebebiyle zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yazı yazmaktan zorlanma sebebi yaş seviyeleri olduğu düşünülmemektedir. Çalışma grubundaki öğrencilerinin yaş aralığı 10 – 11'dir, bu yaş grubunun ince motor becerileri gelişmiş olduğu varsayılmıştır. Bu zorlanmanın sebebi öğrencilerin test kültürüyle yetişmiş olmaları ya da yazılarını beğenmemeleri olabilir. Bu durum Üztemur'un (2017) araştırmasında da belirtilmiştir. Ortaokul öğrencileri sınıf derslerinde de yazı

yazmayı istememekte, yazısından utanan öğrenciler bulunmaktadır, bu ise ancak başka araştırmalarda ortaya çıkabilecek bir bulgudur. Gaziantep Arkeoloji Müzesinin fiziksel koşullarından kaynaklı ses yankılı bir şekilde yayılmaktadır. Öğrencilerin kısık bir şekilde konuşmaları dahi mekânda gürültüye sebep olmaktadır; bu durum güvenlik görevlilerin sık sık uyarmalarına sebep olup öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Öğrencilerin bir kısmı etkinliklerin sayısının fazla olduğundan ve grup çalışması gerektiren etkinliklerde grup arkadaşlarıyla uyumsuzluk yaşadıklarını ifade edip yaşanan bu durumların da kendilerini zorladığını ifade etmiştir. Bu bulgu da Üztemur'un (2017) araştırmasıyla uyum göstermektedir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlemler öncesi somut kültürel mirasa yönelik tutum ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu ise deneysel işlemler öncesi grupların somut kültürel mirasa yönelik tutumlarının eşittir. Deneysel araştırmalarda yerine getirilmesi gereken bu ön koşul, yerine getirilmiştir denilebilir. Müze eğitimi etkinlikleri çerçevesinde ders işlenen deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında anlamlı bir artış olduğu söylenebilir. Deney grubu öğrencilerinin deneysel işlem öncesinde yüksek denilebilecek bir ön test puanına sahip oldukları yine de deneysel işlemler sonrasında aritmetik ortalamalarında bir artış yaşandığını görülmektedir. Buna göre, deney grubunda yapılan müze eğitimi etkinliklerinin öğrencilerde somut kültürel mirasa yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sosyal bilgiler öğretim programına ve buna bağlı sınıfta gerçekleştirilen etkinliklerin işlendiği kontrol grubunda öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında somut kültürel mirasa yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte kontrol grubunun gerek ön test puan ortalamaları gerekse son test puanı aritmetik ortalamaları incelediğinde somut kültürel mirasa yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmektedir. Buna göre, sosyal bilgiler derslerinin sınıf ortamında öğretim programına dayalı olarak gerçekleştirilmesinin somut kültürel mirasa yönelik tutum geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir. Deney ve kontrol grubu öğrencileri somut kültürel mirasa yönelik tutum ölçeği son test puan ortalamalarına göre kıyaslandığında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu doğrultuda, müze eğitimi etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarını geliştirmede etkili olduğu söylenebilir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin deneysel işlemler öncesi sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir

farklılık bulunmamıştır. Bu ise deneysel işlemler öncesi grupların sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının eşit olduğu şeklinde yorumlanabilir. Deneysel araştırmalarda yerine getirilmesi gereken bu ön koşul, yerine getirilmiştir denilebilir. Müze eğitimi etkinlikleri çerçevesinde ders işlenen deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir fark bulunmadığı söylenebilir. Deney grubu öğrencilerinin ön test puanı aritmetik ortalamalarına göre olumlu tutuma sahip iken deneysel işlemler sonrası bir miktar düşüş görülmekle birlikte aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir. Buna göre, deney grubunda yapılan müze eğitimi etkinliklerinin öğrencilerde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Sosyal bilgiler öğretim programına ve buna bağlı sınıfta gerçekleştirilen etkinliklerin işlendiği kontrol grubunda öğrencilerin ön test ve son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte kontrol grubunun gerek ön test puan ortalamaları gerekse son test puanı aritmetik ortalamaları incelediğinde sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğu görülmektedir. Ancak ön test ile son test puanları arasında anlamlı bir artış olmamıştır. Buna göre, sosyal bilgiler derslerinin sınıf ortamında öğretim programına dayalı olarak gerçekleştirilmesinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir. Deney ve kontrol grubu öğrencileri sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği son test puan ortalamalarına göre kıyaslandığında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna doğrultuda, müze eğitimi etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir.

Müze eğitimi etkinliklerinin uygulanması sonucunda deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik görüşlerinde kategorik olarak büyük değişiklikler görülmediği, ifadelerinin genellikle öğrenme alanı bazında vurgulandığı; buna rağmen öğrenciler tarafından tarih kategorisinin sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Tarih kategorisinde uygulama öncesindeki yer alan alt kategorilerin tamamı uygulama sonrasında da yer aldığı; ek olarak hikâyeler-efsaneler ve tarihsel empati alt kategorilerinin de dile getirildiği görülmektedir. Müze eğitimi etkinliklerinin uygulanmasıyla birlikte öğrencilerde duyuşsal ve bilişsel yönden bir tatmin yaşamışlardır. Öğrencilerin duyuşsal açıdan yaşadıkları tatmine bakıldığında: uygulamalar sonrasında eğlendiklerini, şaşırdıklarını, mutlu olduklarını, rahat hissettiklerini ve gurur duyduklarını dile getirmişlerdir. Öğrenciler müzelerdeki bazı eserlerle empati kurarak hüzünlendikleri de dile getirmişlerdir. Bu durum empati değerinin işlendiği etkinliklerin amaca hizmet ettiği şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin bilişsel açıdan yaşadıkları tatmine

bakıldığında ise eski medeniyetlerin ve tarih bilgilerinin öğrenildiğini; günlük hayatta işe yarayacak genel kültür bilgisine sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Buna göre öğrenciler uygulamalar sayesinde kişisel gelişimlerine katkı sağladıklarını, tarihsel empati becerilerinin geliştiğini, günlük hayatlarında burada öğrenilen bilgilerin faydalı olacağını dile getirmişlerdir. Ayrıca bu bilgilerin öğrenilmesinde görselliğin önemine vurgu yaparak kalıcı bilgiler edindiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler uygulama mekânları içerisinde en fazla Zeugma Mozaik Müzesi'nde öğrendiklerini hissettiklerini; müze eğitimi uygulamaları esnasında en çok yazı yazmaktan ve Gaziantep Arkeoloji Müzesindeki gürültü sebebiyle zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler oluşturulmuştur.

- Öğretmenler, şehirlerindeki müzeleri öğretim programıyla ilişkilendirecek şekilde irdelemeleri önerilmektedir. Müzelerdeki nesneler özelinde etkinlik planlanabilir.
- Müzelerin mutlaka müze eğitimi alanına ihtiyacı vardır. Bunun yeterli seviyede olmaması çeşitli sıkıntılar yaşatmıştır. Yapılacak planlamalarda öğrencilere göre tasarlanmış atölye sınıfı, tuvaletler ve yemekhane ilk etapta öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacaktır.
- Gaziantep Arkeoloji Müzesinin tavanlarının yüksek oluşu sesin yankılanmasına sebep olmaktadır. Bu durum eğitim etkinliklerinin verimini düşüren bir unsurdur. Ses bariyerleriyle bu sorun çözülebilir.
- Müzeler bünyesinde kurulacak eğitim birimi sayesinde nesne temelli eğitim etkinlikleri hazırlanabilir. Bu etkinlikler müze yayını olarak arz edilebilir.
- Çalışma grubu olarak büyük yaş grubundaki öğrenciler tercih edilerek yeni araştırmalar yapılabilir.
- Gaziantep'teki ve Türkiye'deki diğer müzelerde de farklı yaş grupları ve dersler kapsamında araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

Akça-Berk, N. (2012). *Ortaöğretim 11. sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Tarihsel Canlandırma Uygulaması: Bir Eylem Araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aktekin, S. (2009). Lise öğrencilerinin tarih derslerinde yerel tarih konularının öğretilmesiyle ilgili görüşleri. *Milli Eğitim*, 182, 331-351.

Alkış, S. ve Oğuzoğlu, Y. (2005). Ülkemiz koşullarında tarihi çevre eğitiminin önemini ve gerekliliğini arttıran etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *8*(2), 347–361.

Atagök, T. (1999). Çağdaş müzeciliğin anlamı; müze ve ilişkileri. T. Atagök (Ed), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* içinde (s.131-143). Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayım Merkezi Matbaası.

Aydoğan, Y. (2020). *Kültürel Miras Bilinci Kazanımıyla İlgili Müze Eğitimi Dersi Üzerine bir Durum Çalışması*. Yayınlanmış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bayram, F. Ö. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin Çizimlerinde Sosyal Bilgiler Dersi ve Öğrenme-Öğretme Süreci*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Büken, R. (2021). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile Ders Kitaplarındaki Coğrafya Kazanım ve Etkinliklerinin Yenilenmiş Bloom Taksonomisindeki Bilişsel Süreç Basamaklarına Göre Analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2020). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*, Y. Dede ve S. B. Demir, (Çev). Anı Yayıncılık.

Çetindağ-Kuşan, Y. Ç. (2005). *Türk İslam Eserleri Müzesi'nde milli eğitim müfredatı doğrultusunda ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programı hazırlama projesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çetinkaya, S. ve Hatay-Uçar, F. (2019). İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarının incelenmesi: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 27*(1), 25-35.

Çulha, B. (2006). *Tarihsel Mekânlarda Keşfederek Öğrenme Yoluyla Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Öğrenci Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çulha-Özbaş, B. (2015a). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihi alanlar. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Ed). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde. Pegem Akademi.

Çulha-Özbaş, B. (2015b). Tarih öğretiminde gerçek nesnelerin kullanımı. Demircioğlu, İ. H. ve Turan, İ. (Ed). *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* içinde. Pegem Akademi.

Danacı-Polat, B. (2019). *Görme Engelli Öğrencilerin Sanatı Öğrenmesinde Müzelerin Katkısı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Demirboğa, E. (2010). *Sanal Müze Ziyaretlerinin Öğrencilerin Bilişsel Ve Duyuşsal Kazanımları Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dönmez, C. ve Yeşilbursa, C. C. (2014) Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online, 13*(2), 442-442.

Erdoğan, İ. (2007). *Eğitime Yeni Bir Soluk: Müzeler*. http://www.irfanerdogan.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=69&, Erişim tarihi: 12.05.2021.

Filiz, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gökkaya, A. K. ve Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(*2), 483-506.

Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(1), 63- 78.

Güler, A. (2011). Planlı bir müze gezisinin ilköğretim öğrencilerinin tutumuna etkisi. *İlköğretim Online, 10*(1), 169-179.

Güngör, E. B. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Müze Alışkanlıkları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(4), 290- 310.

İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2011). *Müze Eğitim Modülü*. UNICEF Yayını.

Liu, C., Marchewka, J. T., Lu, J., & Yu, C. S. (2005). Beyond concern-a privacy-trust-behavioral intention model of electronic commerce. *Information & Management, 42*(2), 289-304.

Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal Bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 402-422.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2008). *İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). *Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri*.

Nişancı, M. G. (2010). *Tarihsel Çevrenin Tarih Eğitimine Etkisi: Adalar Örneklemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Selanik-Ay, T. ve Kurtdede-Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının Sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(48), 69-89.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics. Pearson.

Tunç-Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, *4*(16), 453-462.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Kültürel Miras*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kulturel-Miras-2019-33633, Erişim tarihi: 12.05.2021.

Üztemur, S. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Tarihi Mekânlar ve Müze ile Eğitim Etkinliklerinin Geliştirilmesi ve Uygulanması: Manisa İli Örneğinde bir Eylem Araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2017). Müze ve tarihi mekân uygulamalarının 7. sınıf öğrencilerinin müze ve tarihi mekân algılarına etkisi: Bir eylem araştırması. *Gelecek Vizyonlar Dergisi, 1*(1), 9-20.

Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018a). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 294-324.

Üztemur, S., Dinç, E., ve Acun, İ. (2018b). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: Bir eylem araştırması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 11*(1), 135-168.

Üztemur, S., Sevigen, E., ve İnel, Y. (2021). "Barış Abi"yle değer öğretimi: Barış Manço eserlerinde değerler. *Başkent University Journal of Education, 8*(1), 93-103.

Yalın, H. İ. (2010). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Yazıcıoğlu, M. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İstanbul'daki Bazı Tarihi Mekânların Kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yeşilbursa, C. C. (2006). *Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Yerleri Kullanarak Tarih Konularının Öğretimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yeşilbursa, C. C. (2011) *Sosyal Bilgilerde Miras Eğitiminin Öğrencilerin Somut Kültürel Mirasa Karşı Tutumlarına ve Akademik Başarılarına Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yıldırım, A. (2020). *Bir Eylem Araştırması Olarak İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi (IMOGA).* Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi,3*(9), 21-39.

Yorulmaz, E. (2016). *Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Okul Dışı Çevrelerin Kullanımı: Çorum Yatılı Arkeoloji Müzesinde bir Gün*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Zayimoğlu-Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, *4*(1), 12-26.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Due to its content, the social studies course aims to work towards making individuals effective citizens. This course develops the knowledge, skills and values that individuals need from social sciences and other sciences (Bayram, 2019). Alkış and Oğuzoğlu (2005) stated that the information given within the scope of the social studies course is insufficient in creating awareness of the historical environment in students. In these situations of inadequacy, out-of-

school learning environments are employed as an alternative, with the aim of acquiring some knowledge and skills that the student has difficulty in gaining in the classroom environment. In the basic principles of Turkish national education, out-of-school education is emphasized as follows: "*The aims of national education are tried to be realized not only in public and private educational institutions, but also at home, in the environment, in the workplace, everywhere and at every opportunity."* (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). In this context, in today's education system, the importance of museums, which are places that offer active learning, and education in museums is increasing (Güngör, 2016).

Method: In the research, both quantitative and qualitative data were collected and answers to the research problems were sought, so the embedded (integrated mixed) design from mixed method research was used. In this research, mixed method was preferred in order to provide data diversity, to eliminate the disadvantages of using qualitative and quantitative methods alone, and to reveal a comprehensive result for the research problem. Mixed methods research is a research method that allows the analysis and integration of data obtained by qualitative and quantitative methods (Creswell and Plano Clark, 2020). For Gaziantep Archeology Museum and Zeugma Mosaic Museum, a total of 26 different activities were developed and applied to the experimental group, including the pre-museum school, the museum and the post-museum school. While the scale of attitude towards concrete cultural heritage was examined with two-way analysis of variance (ANOVA), the scale of attitude towards social studies lesson was examined with the Shapiro-Wilk-W test. The data obtained from the focus group interviews were analyzed by content analysis technique.

Results: While the quantitative findings of the study showed that the museum education activities applied to the experimental group positively changed their attitudes towards the concrete cultural heritage, no significant change was observed in their attitudes towards the social studies course. In the qualitative findings of the study, it was determined that the students identified the social studies lesson with the history lesson and they experienced cognitive and affective satisfaction from the activities. While the students emphasized writing at the beginning of the difficulties they experienced while applying the activities; they stated that the place where they learned the most was the Zeugma Mosaic Museum.

Discussion and Conclusion: As a result of the research, while the attitudes of the students towards the concrete cultural heritage were positively affected in the social studies lesson, which was taught by applying museum education activities, no significant effect was found on their attitudes towards the social studies lesson.